

Қатыгездік белгілеріне қатысты мектеп саясаты

Балаға қоқан-лоқы көрсету зорлық-зомбылықтың формасы болып табылады. Кейбір тұлғалар балаға қоқан-лоқы көрсетіп немесе балаға зиян келтіре отырып кемсітіп немесе залалды біле тұра, оны болдыртпауға амалдар жасамауы мүмкін. Бала үлкендерден, немесе өзге балалар жағынан жәбір көруі мүмкін. «Keeping children safe in education» кітабының бірінші бөлімінде қоқан-лоқы көрсетудің келесідей түрлерін анықтайды:

Күш көрсету: Бұл жәбірдің формасына ұрып-соғу, тастап кету, ұландыру, өрттен немесе тез жанатын заттарға күйдіру, батыру, қылқындыру, немесе одан басқа балаға күш көрсетулер жатады. Кейде ата-ана немесе қамқоршы әдейілеп баладан ауру туғызу мақсатында жасанды ауру белгілерін тудырып, балаға күш көрсетілуі мүмкін.

Эмоциональды зорлық: балаға күнделікті әрі тұрақты эмоциональды зорлық көрсетілсе, оның арты баланың эмоциональды дамуына жайсыз жағдайлар туғызатыны анық. Ол өзі туралы ешкімге керексіз немесе оны ешкім сүймейтіндей пікір қалыптастырады. Бұл баланың өз ойын жеткізуден бас тарту, қасақана сөйлемеу немесе басқа адамдармен қарым-қатынасқа түсу барысында орынсыз күлу сынды жағдайларға әкеліп соғуы әбден мүмкін. Бұл жас ерекшелік немесе балаға қатысты орынсыз дәмелену, оның ішінде бала дамуының мүмкіндіктерінен тыс өзара әрекеттесу, шамадан тыс қорғаштау мен қалыпты әлеуметтік ортада оқу мен қарым-қатынасқа түсуге шектеу қоюын білдіруі мүмкін. Бұған тағы да зорлық-зомбылық туралы куәлік немесе өзгелерден естіген өсек-аяң әңгімелер де кіреді. Бұл баланың әрдайым қорқыныш немесе қауіп-қатерді, сонымен бірге баланы қанау мен азғындық жағдайларды сезуі қатты үрейлендірудің салдары екені анық. Кейбір эмоциональды зорлықтың деңгейі балаға деген барлық зорлық-зомбылықтың түрімен байланысты, бірақ ол ойда болмауы да мүмкін.

Сексуалдық зорлық: баланы немесе жасөспірімді жыныстық қатынаспен айналысуға мәжбүрлеуі немесе жігерлендіруі, баланың не болып жатқанын толық түсінбегеніне қарамастан жоғарғы зорлық деңгейіне жатпайды. Сондай-ақ, ол балаларды сексуалдық бейнелерді қарауға немесе жасауға, жыныстық қатынасқа түсуге, балаларды сексуалдық жағымсыз жолмен жүргізуге ынталандыруға немесе балаға жыныстық қатынасқа түсуге мәжбүрлеу үшін қамқорлыққа тарту сияқты байланыссыз әрекеттерді қамтуы мүмкін (интернет желісі арқылы).

Кемсіту: баланың физикалық немесе психологиялық қажеттіліктерін тұрақты түрде орындай алмай бала дамуы мен денсаулығына елеулі бұзушылықтар әкеледі. Бұл процесс әйелдің жүктілік кезінде психобелсенді заттарды шамадан тыс қолдануы себепті пайда болуы мүмкін. Оған қоса, бала дүниеге келгеннен кейін, ата-аналардың немесе қамқоршысының балаға күнделікті тамақ, киім-кешек пен баспанамен қамтамасыз ете алмауы, физикалық және эмоционалды қауіпсіздік пен зиян келтіруден қорғай алмауы, тиісті қадағалауды қамтамасыз ете алмауы (оның ішінде жеткіліксіз күтім жасаулар) немесе тиісті медициналық көмекке немесе емделуге қол жеткізе алмауы сынды кемсітулерге ұшырауы мүмкін. Сонымен бірге, баланың негізгі эмоционалды қажеттіліктерін елемей немесе қабылдамау да жатады.

Қатыгездікпен қараудың белгілері

Қатыгездікпен қараудың келесідей белгілері бар, бірақ бұл тізіммен ғана шектелмейді:

- оқушы зорлық-зомбылыққа ұшырағанын айтуы немесе жағдай туралы түсініктеме беруі;
- оқушының жарақатына қатысты ұтымды немесе дәйекті түсінігі жоқ, жарақат өз бетімен ерекше, немесе сол жарақаттар бірнеше рет анықталуы;
- оқушының мінез-құлқы топтан ерекше немесе өте күрделі болып көзге түсуі, немесе оқушының мінез-құлқы кенеттен болуы, елеулі өзгерістер алуы;
- оқушы оқу жоспарынан белгілі бір мұғалімді алып тастауын өтінуі, оның себебін түсіндіруден бас тартуы;
- оқушы дамуы бәсеңдейді, оқушы салмағын жоғалтады немесе жинайды, немесе оқушының хал-жағдайының нашарлауы;
- оқушы тастанды сияқты болып көрінеді, мысалы, лас, қарны аш, жағдайға байланысты ұсқынсыз киінеді;
- оқушы үйіне қайтқысы келмейді немесе оның ата-анасы/қамқоршысы одан бас тартқан;
- баламен жұмыс істейтін өзге қызметкерлердің немесе басқа тұлғалардың орынсыз мінез-құлқы, мысалы орынсыз жыныстық қатынас туралы әңгімелер; күнделікті жұмысына немесе міндетіне аса мән берушілік; орынсыз фотосуреттермен алмасу.

Қызметкерлер мен еріктілерге қатыгез қарым-қатынас туралы шағымдарды күдіктену немесе қарау бойынша басшылық

Қатыгез қарым-қатынасқа қатысты шағымды күдіктейтін немесе еститін қызметкер немесе ерікті:

- баланы мұқият тыңдап, ашық ойлау керек. Қызметкер теріс пайдалану орын алды ма, жоқ па деген шешім қабылдамауы керек;
- жетекші сұрақтар қоюға болмайды, яғни өз жауабын ұсынатын сұрақтар.;
- баланы тыныштандыру керек, бірақ абсолютті құпиялылыққа кепілдік бермеу керек. Қызметкер дұрыс шаралар қабылдауды қамтамасыз ететін тағайындалған күзет басшысына ақпарат беру керектігін түсіндіруі керек; және
- әңгімелесудің жеткілікті жазбаша жазбасын жүргізу қажет. Есеп мыналарды қамтуы керек:
- күні мен уақыты;
- әңгімелесу өтетін орын; және
- айтылғанның және кімнің қатысуымен жасалғанның мәні. Жазба оны жасаған адаммен, толық аты-жөнімен жазылуы тиіс. Жазба құпия сақталады және тез арада бас кеңесшіге жеткізіледі.

Жазбаға оны жасаған адам қол қоюы керек және онда аты-жөні емес, аты-жөні көрсетілуі керек. Жазба қауіпсіз жерде сақталуы керек және тағайындалған қауіпсіздік басшысына мүмкіндігінше тезірек берілуі керек.

Барлық дәлелдер, мысалы, сызылған жазбалар, мәтіндік хабарламалары бар ұялы телефондар, электрондық пошталар, қызметтік жазбалар немесе компьютерлердегі файлдар қорғалған және сақталған деп белгіленіп, тағайындалған қауіпсіздік қызметкеріне берілуі керек.

Барлық теріс пайдалану күдіктері немесе шағымдары тағайындалған қауіпсіздік басшысына мүмкіндігінше тезірек хабарлануы керек, егер бұл қызметкерге қатысты айыптау болмаса және бұл жағдайда қосымшада көрсетілген рәсімдер сақталуы керек. Егер балаға дереу ауыр зиян келтіру қаупі бар болса және оны тағайындалған қауіпсіздік басшысына хабарлау мүмкін болмаса, онда сіз бұл туралы мектеп директорларына дереу хабарлауыңыз керек.

Қызметкерге, Директорға, оның орынбасарлары мен еріктілерге қарсы айыппен жұмыс

Мектеп рәсімдері

Мектептегі қызметкерлерге қарсы айыптарды тексеру рәсімдері жүргізіледі, егер қызметкер, Директор, орынбасарлар немесе еріктілер:

- балаға зиян келтіруі мүмкін немесе балаға зиян келтірген болуы мүмкін;
- балаға қатысты немесе оған байланысты қылмыстық іс қозғауы мүмкін;
- егер балалармен тығыз әрі күнделікті жұмыс істесе, олардың денсаулығына қауіп төндіретіндей балаға немесе балаларға қатысты өзін ұстаса.

Бұл критерийлерге жатпайтын кез-келген айыптар «TAMOS Education» балаларды қорғау саясаты, мұғалімдердің тәртіптік саясаты мен 2002 жылдың 8 тамызындағы Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес қаралатын болады.

Қызметкерге, Директорға, оның орынбасарларына немесе еріктілерге қатысты айып туралы хабарлама

Кез-келген қызметкерге, Директорға немесе еріктілерге қатысты өтініш пен шағымдар дереу бас кеңесшіге немесе кеңесшілердің біреуіне жіберіледі. Егер кеңесші растау алса, онда ол Директормен ақылдасып, одан кейінгі шараларды қолдану алдында бас кеңсемен жағдайды талқылайды.

Егер шағым немесе өтініші бас кеңесшіге жазылса, онда бұл сұрақты Директорға жеткізіп, одан кейінгі шараларды қолданудан бұрын бас кеңсемен талқылайды.

Персоналды пайдалануды тоқтату

Егер мектеп балалармен жұмыс істеуге жарамсыз болғандықтан қызметкердің немесе еріктінің қызметтерін пайдалануды тоқтатса, реттеу/ымыраға келу туралы Келісім қолданылмайды және критерийлер орындалған кезде тиісті органдарға мүмкіндігінше тезірек жолдама жасалады. Кез-келген осындай оқиғалардан кейін мектептегі қауіпсіздік процедураларын тексеріп, дереу бас директор мен мектеп директорларына есеп береді.

Егер қызметкер немесе волонтер жұмыстан босату туралы өтініш берсе немесе өз қызметтерін көрсетуді тоқтатса, мектеп осы Саясатқа сәйкес Балаларды қорғау туралы кез-келген өтініштерді қарастырады және критерийлерге сәйкес мүмкіндігінше тезірек тиісті органдарға жүгінеді.

Егер мұғалім жұмыстан босатылса немесе жұмыстан шығарылса, егер ол жұмыстан шықпаса, өтінішті тиісті органдарға жіберу керек пе деген мәселе бөлек қарастырылады.

Ақылға сыймайтын, жалған немесе зиянды айыптау

Егер оқушының мәлімдемесі әдейі жасалған немесе зиянды екендігі дәлелденсе, мектеп директорлары мектептің мінез-құлық және тәртіп саясатына сәйкес тәртіптік шаралар қабылдау туралы мәселені қарастырады.

Егер ата-ана әдейі жасалған немесе зиянды айып тағса, мектеп директорлары бұл ата-анадан өз баласын немесе балаларын мектепке немесе қызметкерлердің кез-келгеніне негізсіз шығын келтірді деген негізде мектептен алып кетуді талап етуі керек пе деген мәселені қарастырады.

Өтініш беруші, оқушы немесе ата-ана (немесе қоғамның басқа өкілі) болсын, мектеп кез-келген әрекеттің орынды болатындығын анықтау үшін полициямен байланысу құқығын өзіне қалдырады.

Есепке алуды жүргізу

Жалған немесе ойдан шығарылған айыптардың егжей-тегжейі кадрлық құжаттан өшіріледі.

Барлық басқа айыптар туралы толық ақпарат айыпталушы қызметкердің жеке файлында жазылады. Жазба ең аз дегенде қызметкердің қалыпты зейнеткерлік жасына жеткенінше немесе айып тағылған күннен бастап он жыл бойы сақталады.

Жалған, негізсіз немесе ойдан шығарылған айыптар жұмыс берушінің ұсыныстары мен кері байланысында көрсетілмейді.

Implemented: March 2019

Выполнено: март 2019 г.

Орындалды: 2019 жылдың наурыз айы

Reviewed: July 2022

Рассмотрен: июль 2022

Қайта қаралды: 2022 жылдың шілде айы

To be reviewed: July 2025

Подлежит рассмотрению: июль 2025

Қайта қарау: 2025 жылдың шілде айы

School governor and Cambridge Director

Russian School Director

Kazakh School Director

General Director
